

Dotazník - budova knihovny

(charakteristika – provoz – hodnocení)

ÚVOD

Při procesu plánování lze mnoho informací získat hodnocením stávajících budov. Význam prohlídky budovy knihovny byl již zdůrazněn v publikaci *IFLA Library Building Guidelines* z roku 2017, která obsahuje kontrolní seznam položek, které je nutno ověřit před zahájením nového projektu. Stejně tak důležité je hodnotit nově otevřené budovy, aby se zjistilo, zda splňují původní očekávání a prokazují dobré výsledky v běžném provozu. Je možné se hodně poučit jak z úspěšných i neúspěšných řešení, tak i z různých změn.

Cílem tohoto dotazníku pro hodnocení budov je poskytnout vedení knihovny a projektantům základní identifikaci příkladů dobré praxe i možnost poučení z chyb a tyto zkušenosti přenést do procesu přípravy plánování nových budov. Tím může být zajištěno, že budoucí generace knihovnických budov budou pro uživatele i zaměstnance splňovat nejvyšší standard kvality z hlediska designu, funkčnosti a poskytnou vhodné prostředí.

Dotazník je připraven tak, že ho lze přizpůsobit vlastním podmínkám a účelu. Nemusí vždy zahrnovat všechny otázky. Dotazník lze také využít pro přípravu zpráv pro provozovatele knihovny a sponzory, pro hodnocení spokojenosti uživatelů nebo pro informování o připravovaných změnách a nových investičních projektech. Některé otázky jsou důležité pro veřejné knihovny, jiné pro akademické, ale většina z nich je vhodná pro všechny typy knihoven (akademické, veřejné, školní, speciální a národní).

Dotazník je uspořádán do bloků:

Všeobecné	Budova		Služby	Závěr
Základní údaje o knihovně, statistika Poloha, umístění Dostupnost Udržitelnost Bezpečnost a ochrana Flexibilita	Vstupní prostor Materiály Podlahy Stropy Akustika Okna Osvětlení Nábytek	Vytápění, větrání, klimatizace Elektroinstalace a datová síť Data Zdravotní instalace	Oblast služeb Skladování Prostory pro uživatele Dětská zóna Mladí dospělí Prostor pro zaměstnance Automatizace Údržba	

VŠEOBECNÉ

Základní údaje o knihovně, statistika

- Typ knihovny (akademická, národní, veřejná, školní, speciální)
- Místo (adresa, webové stránky)
- Jedná se o novostavbu, rekonstrukci, adaptaci stávajících prostor nebo rozšíření?
- Hrubá podlažní plocha
- Počet podlaží určených pro veřejnost
- Počet uživatelů
- Počet zaměstnanců
- Velikost knihovního fondu
- Celkový počet uživatelských a pracovních míst (studovny (týmové, individuální), učebny atd.)
- Investiční náklady (národní měna)
- Datum zahájení provozu budovy (podle plánu?)

Poloha, umístění

- Vyhovuje stávající umístění knihovny svému účelu a potřebám uživatelů?
- Je knihovna vhodně začleněna do prostoru města nebo kampusu?
- Neovlivnil tvar stavebního pozemku negativně organizaci budovy?
- Je budova správně orientována ve vztahu ke světlu, hluku a klimatickým podmínkám?

Dostupnost

- Je knihovna snadno dostupná městskou hromadnou dopravou?
- Je k dispozici dostatek parkovacích míst pro uživatele (auto, motocykl, kolo)?
- Jsou uvnitř knihovny nějaké fyzické bariéry pro návštěvníky (uživatelé a zaměstnanci)?
- Je budova i interiér navržen tak, aby umožnil bezproblémový pohyb osob se zdravotním postižením?
- Má knihovna kontrolní systém na vstupu/elektronický zabezpečovací systém?
- Nevytváří vnitřní zařízení a nábytek bariéry, které by omezovaly pohyb uživatelů
- Má knihovna vnitřní informační systém?
- Jsou informace o budově k dispozici v několika jazycích?
- Je k dispozici multimediální zařízení pro informování a orientaci uživatelů?

Udržitelnost

- Zajišťuje tvar obvodového pláště budovy dostatečnou energetickou účinnost?
- Respektuje konstrukce budovy knihovny místní klima?
- Byly před výstavbou analyzovány podmínky pozemku, například průzkum podlaží, vliv oslunění, větru, deště apod.?
- Využívá knihovna obnovitelné energetické zdroje (geotermální, solární, atd.)?

- Jaké systémy umožňují úsporu elektrické energie (regulace světla, nasazení senzorů, počítačové cut-off systémy, atd.)?
- Má knihovna zpracovanou strategii pro snižování spotřeby energií při provozu budovy?
- Jaké systémy zajišťují úsporu vody (samo-zavírací kohouty, nádrž na dešťovou vodu, atd.)?
- Jsou využity stavební materiály, které snižují spotřebu energie?
- Jaké prostředky byly využity pro omezení úniku tepla a dostatečnou izolaci?
- Je dostatečně využito přirozené denní světlo?
- Pokud tomu tak není, je umělé osvětlení energeticky úsporné?
- Jaká opatření byla přijata k optimalizaci využití slunečního záření? (solární panely, světelné police, světlíky, solární trubice atd.)
- Využívá se v budově přirozené větrání? (využití geotermie, větrací šachty nebo věže, solární komíny, atd.)
- Existují nějaká další zařízení/opatření pro zajištění udržitelného provozu?

Bezpečnost a ochrana

- Měla knihovna nějaké problémy s bezpečností?
- Existují problémy s vandalismem?
- Zaměstnává knihovna pracovníky pro zajištění bezpečnosti (bezpečnostní agenturu)?
- Má knihovna zpracovány protipožární předpisy a rizikový management?
- Jsou nouzové únikové východy pro případ požáru a jiné nebezpečí zřetelně označené?
- Jsou nouzové východy zajištěny akustickým a vizuálním poplašným zařízením proti vloupání?
- Jsou tato zařízení napojena na kontrolní místa, která zajistí potřebné ověření a přijetí odpovídajících opatření?
- Má knihovna elektronickou požární signalizaci?
- Je knihovna napojena na místní hasičský sbor?
- Odpovídá provoz budovy všem protipožárním předpisům?
- Jaký je používán hasicí systém? (přenosné hasicí přístroje, stabilní hasicí zařízení)
- Objevily se nějaké falešné poplachy?
- Jsou pravidelně prováděny protipožární poplachy?
- Je k dispozici elektronický zabezpečovací systém proti vniknutí do budovy?
- Má knihovna jeden kontrolní přístupový bod nebo má několik kontrolních bodů?
- Existují bezpečnostní opatření v prostorách s knihovními fondy?
- Jaký zabezpečovací systém ochrany knihovního fondu před krádežemi je používán?
- Jsou k dispozici šatní skříňky pro odkládání tašek a oděvů?
- Potřebují dohled pomocí kamerového systému?

Flexibilita

- Jsou prostory dostatečně flexibilní, umožňují změny?
- Umožňuje budova poskytovat různé druhy služeb?
- Je možné budovu v budoucnu rozšířit?
- Je možné využít některé části knihovny mimo obvyklé otevírací hodiny pro jiné činnosti (víceúčelové sály, učebny, atd.)?
- Má knihovna k dispozici nějaké vnější prostory?

Pokud ano, je možné do nich vstoupit bez nutnosti projít vstupní kontrolou (elektronická zabezpečovací signalizace)?

BUDOVA

Vstupní prostor

- Je vstup do knihovny dostatečně viditelný?
- Jsou systémy dveří funkční a vhodné pro všechny uživatele?
- Otvírají se vstupní dveře automaticky?
- Zabraňují vstupní dveře průvanu?
- Jsou vstupní prostory dostatečně velké?
- Existuje vizuální propojení mezi interiérem a exteriérem budovy?
- Je celková dispozice budovy přehlednutelná a srozumitelná ze vstupního prostoru?
- Multifunkční budovy: jsou všechny hlavní instituce prezentovány ve vstupním prostoru?
- Je knihovna dobře organizovaná a je snadné se dostat do jakékoliv části ze vstupního prostoru?
- Je možný volný pohyb po všech vnějších a vnitřních prostorech knihovny se zajištěním jedné vstupní kontroly u vchodu (elektronická zabezpečovací signalizace)?
- Je veškerá vertikální komunikace (schody a výtahy) viditelná ze vstupního prostoru?
- Je box na vrácení knih trvale dostupný (24 hodin denně, 7 dní v týdnu)?
- Pokud tomu tak není, měl by být zřízen?
- Je k dispozici samoobslužné zařízení pro výdej a vrácení výpůjček?
- Pokud není k dispozici, je efektivní ho zřídit?
- Jsou k dispozici oddechové prostory vybavené sedacím nábytkem, samoobslužnými automaty apod.?
- Jsou k dispozici šatní a zavazadlové skříňky pro osobní věci uživatelů?
- Pokud nejsou k dispozici u vchodu, jsou umístěny někde jinde?

Materiály

- Byly použity vhodné stavební materiály, které odpovídají lokalitě budovy?
- Jsou materiály použité pro vnější plášť budovy navrženy tak, aby byly snadno obnovitelné (demontovatelné)?
- Jaký materiál byl použit pro veřejná schodiště, např. kov, beton, dřevo atd.?
- Nejsou hlučná?
- Bude možné použité materiály udržovat dlouhodobě v dobrém stavu?

Podlahy

- Jaký druh podlah byl použit u vchodu do budovy?
- Jaký druh podlah je na rampách a schodech?
- Jaký druh podlahové krytiny byl použit ve veřejných prostorech knihovny (vstupní prostor, veřejný prostor, dětské oddělení atd.)?
- Jsou podlahy stále v dobrém stavu i po letech?

- Jak hodnotíte odolnost, snadnost čištění a protihlukové vlastnosti?
- Jaký materiál je použit pro přístupové poklapy a podlahové kryty?
- Jak je hodnocen celkový stav podlah?

Stropy

- Jsou stropy vybaveny akustickým izolačním materiálem?
- Používají se pevné nebo zavěšené stropy?

Akustika

- Má budova dostatečnou akustickou izolaci proti pronikání vnějšího hluku do budovy?
- Stěžují si uživatelé na hluk vznikající uvnitř budovy?
- Pokud ano, jaké jsou zdroje tohoto hluku?
- Jsou k dispozici nějaké možnosti (prostory) pro vyřízení hovorů z mobilních telefonů?
- Je protihlukové členění prostor dobře promyšlené?
- Jsou jednotlivé funkční oblasti budovy uspořádány tak, aby návštěvníci postupovali přirozeně od hlučných oblastí ke klidovým zónám?
- Používají se speciální protihlukové stropní panely, obklady stěn, podlah, závěsy, nábytek?

Okna

- Zajišťují okenní otvory dobré a dostatečné přirozené osvětlení?
- Nedochází k přímému oslnění prostor?
- Existují ochranné systémy proti oslnění? (římsy, žaluzie, záclony, slunečníky apod.)?
- Nezpůsobují rozměry a umístění otvorů tepelné problémy?
- Nezpůsobují rozměry a umístění okenních otvorů akustické problémy?
- Jsou rozměry a umístění otvorů zárukou bezpečnosti proti nehodám?
- Je umožněno přirozené větrání?
- Jaké jsou použity otevírací systémy (kování, úchyty, dálkové ovládání, apod.)?
- Pokud je použito ruční zavírání, je možné je uzamknout, aby je uživatelé nemohli otevřít?

Osvětlení

- Je zajištěna dostatečná úroveň osvětlení?
- Osvětlení je umístěno ve stropě a/nebo na stěnách nebo je zabudováno v nábytku?
- Jaká je instalována "barva" světla (teplá, studená)?
- Může být osvětlení ovládáno zaměstnanci (zapnutí a vypnutí světel v každé oblasti)?
- Je k dispozici regulační systém s vazbou na přirozené osvětlení?
- Podporuje osvětlení příjemnou atmosféru?
- Jsou pro osvětlení toalet použita pohybová čidla?
- Je možné zapnout/vypnout všechna světla z jednoho místa?

Nábytek

- Je knihovna vybavena novým nábytkem?
- Splňuje nábytek základní požadavky (kvalita, trvanlivost, funkčnost, mobilita, ergonomie, estetika atd.)?
- Je nábytek dobře navržen (kvalita, trvanlivost, funkčnost, mobilita, ergonomie, estetika atd.)?
- Je nábytek vhodný pro všechny uživatele?
- Je nábytek robustní a dostatečně odolný?
- Jsou rozměry stolů, židlí a jiného nábytku dostatečné a ergonomické?
- Nemá knihovna nedostatek speciálních kusů nábytku (stojany, výstavní panely, vitríny apod.)?
- Je nábytek vyroben na zakázku/navržen architektem nebo koupen prostřednictvím dodavatele?
- Jak hodnotíte materiály použité na židle, křesla, stoly atd.?
- Jsou dodrženy stanovené odstupy mezi různými typy nábytku?
- Neprojevuje se nějaký zdroj zrakové únavy (uspořádání nábytku, rozměry nábytku, barvy, druh materiálu atd.)?
- Jaký obecný dojem vyvolává estetika interiéru (barva, materiál atd.)?

Vytápění, větrání a klimatizace

- Jaké jsou využívány systémy úpravy vzduchu - topení / klimatizace?
- Má každá část budovy vlastní systém nebo existuje společný systém pro celou budovu knihovnu?
- Zajišťuje systém vytápění/klimatizace příjemné pracovní prostředí (stabilní atmosféru, hluk, výměnu vzduchu atd.)?
- Jak je celkově hodnocen systém vytápění a větrání?

Elektroinstalace a datová síť

- Jak jsou umístěny rozvaděče?
- Jsou nepřístupné veřejnosti?
- Kde jsou vedeny rozvody (strop, podlaha, stěny)?
- Jsou rozvody snadno dostupné (opravy, rozšíření)?
- Umožňuje systém rozvodů další rozšíření?
- Je k dispozici dostatečné množství zásuvek (normální proudové zásuvky, počítačové atd.) pro pracovníky i uživatele knihovny?
- Je kabeláž správně uložena a dobře chráněna?
- Umožňují rozvody v učebnách, přednáškových sálech všechny plánované činnosti?
- Je zajištěno dostatečné napájení sítě pro všechna instalovaná zařízení?
- Jak je celkově hodnocena elektroinstalace a datová síť?

Data

- Kde je umístěn server? Je umístěn v budově?
- Je v místě serveru zajištěna stabilní teplota nebo je použita klimatizace?

- Podporuje datová infrastruktura zvýšené požadavky na využívání mobilních zařízení?
- Má knihovna zajištěno zálohování a dostatečné zabezpečení dat?
- Existuje systém místního rozhlasu pro celou knihovnu?
- Poskytuje knihovna uživatelům přístup pomocí bezdrátové lokální sítě (WIFI)?

Zdravotní instalace (úklid, toalety, atd.)

- Je k dispozici dostatek toalet (muži, ženy)?
- Jsou dobře umístěny?
- Je k dispozici dostatek toalet přizpůsobených pro osoby se zdravotním postižením?
- Setkává se knihovna s vandalismem uživatelů?
- Jsou toalety dobře vybaveny (dávkovače na mýdlo, ruční sušiče, výměnné rohože, hygienický papír, věšáky apod.)?
- Jsou toalety často poruchové (splachování, ucpaný odpad atd.)?
- Jaká je na toaletách podlaha?
- Jaký materiál byl použit na stěny?
- Jaký materiál byl použit na strop?
- Z jakého materiálu jsou dveře?
- Je na každém patře úklidová komora?
- Jaké je celkové hodnocení materiálů použitých pro vybavení toalet?

SLUŽBY

Oblast služeb

- Jaké oblasti uvnitř knihovny jsou určeny pro interakci s návštěvníky a uživateli?
- Jaké formy samoobslužného provozu využíváte?
- Máte centrální výpůjční pult (místo)?
- Jak si uživatelé půjčují?
- Potřebuje nebo má knihovna recepci (centrální informační pult)?
- Odpovídá velikost recepce potřebám uživatelů?
- Je recepce spojena s centrálním výpůjčním pultem?
- Máte speciální servisní místo pro reprografické služby (tj. kopírování, skenování, tisk, stanice pro stahování digitálních médií)?
- Máte k dispozici helpdesk nebo informační body (centra) po celé budově knihovny?
- Jsou všechny provozní oblasti správně rozmístěny a propojeny?

Skladování

- Jsou regály vhodné pro uložení knihovního fondu?
- Jsou k dispozici různé typy regálů pro řádné uložení všech typů dokumentů (knihy, periodika, CD, filmy apod.)
- Má knihovna dostatek prostoru pro regály ve volném výběru a regály v uzavřeném skladišti?
- Má knihovna zvláštní prostory pro speciální sbírky? Pro jaké dokumenty/média?
- Jak jsou nabízeny a prezentovány různé druhy médií / speciální sbírky?
- Máte dostatek regálů pro všechny plánované sbírky?

- Odpovídají šířky uliček mezi regály hodnotám, které stanoví normy?
- Používáte kompaktní regály pro a) skladování; b) volný výběr?
- Jsou snadno ovladatelné?

Prostory pro uživatele

- Má knihovna dostatek pracovních míst pro uživatele?
- Má knihovna dostatek prostoru pro oddech a posezení?
- Popište různé používané typy sedacího nábytku, stolů apod. (např. běžné studijní místo, počítačové místo, vybavení studovny, poslechové místo, místo pro informace a rychlé konzultace, týmová studovna, individuální studovna (carrel), multimediální pracoviště, salonek, místo v učebně apod.)
- Má knihovna dostatek týmových studoven?
- Jsou k dispozici tiché prostory určené pro soustředěné čtení / studium?
- Je možné, aby si uživatelé podle potřeby upravovali některé vybavení (nábytek)?
- Jsou mezi pracovními místy dostatečné odstupy?

Dětská zóna

- Je pro děti k dispozici samostatná prostora nebo vyčleněna zvláštní zóna?
- Je přístupná ze vstupní zóny?
- Jsou v její blízkosti toalety?
- Je k dispozici přebalovací pult?
- Jsou k dispozici prostory pro odstavení kočárků?
- Je prostora pro děti určena jak pro děti, tak pro kojence?
- Pokud ano, byla věnována pozornost designu stropu (primární výhled kojenců)?
- Má knihovna zvláštní prostory pro různé aktivity s odlišnou úrovní hluku (setkání, čtení, vyprávění, cvičení, zábava atd.)?
- Jsou tyto prostory zvukově izolované od zbytku knihovny?
- Má prostora přirozené osvětlení?
- Je nábytek tematicky přizpůsoben?
- Jsou k dispozici různá zákoutí, kouty s tematickým zaměřením, která slouží jako místa pro inspiraci?
- Je k dispozici nábytek pro potřebu dospělého doprovodu?
- Je k dispozici nábytek, který odpovídá výšce dětí?
- Jsou samoobslužná zařízení pro půjčování přizpůsobena dětem?
- Jsou k dispozici prostory pro chlapce i dívky?
- Jsou některé prostory / rohy vyhrazeny pro různé činnosti?
- Je k dispozici dostatek prostoru pro programy se skupinami z mateřských škol nebo školních tříd?

Mladí dospělí

- Má knihovna dostatečně velké prostory pro mládež / studenty?
- Jsou tyto prostory samostatné?
- Je prostor oddělený od prostoru pro děti?
- Je prostor umístěn poblíž prostor pro dospělé?
- Je nábytek atraktivní a odpovídá představám a požadavkům mládeže?

- Umožňují regály prezentovat různé formáty médií (např. literatura, hudba, DVD, knihy na CD nebo MP3, časopisy, komiksy, manga)?
- Nabízí tento prostor pozitivní a bezpečné prostředí pro studium, socializaci a volnočasové aktivity?
- Byla mládež přizvána k procesu plánování, návrhu, realizace, údržby a marketingu těchto prostor?
- Je prostor pohodlný a barevný, aby odpovídal vizuálním požadavkům mladých dospělých?
- Je návrh a vybavení odlišné od ostatních částí knihovny?
- Je vybavení interaktivní, má flexibilní design a nabízí různé technologie?
- Uplatňují se speciální efekty s cílem přilákat cílovou skupinu uživatelů?
- Nabízí prostory dostatek míst k sezení a pracovních míst?
- Umožňují prostory práci ve skupinách, individuální studium, posezení na podlaze a trávení volného času?
- Existuje dostatek prostoru pro programovou práci se skupinami?
- Jsou hudba a umění (důležité prvky teenkultury) zahrnuty do designu a služeb?
- Je podlahová krytina vysoce odolná?

Prostory pro zaměstnance

- Jsou umístěny tak, aby sloužily k poskytování služeb?
- Odpovídají prostory pro zaměstnance svému účelu?
- Zaujímají prostory pro zaměstnance dostatečně velkou plochu?
- Je k dispozici nezbytné zázemí (např. oddechový prostor, čajová kuchyňka)?
- Jsou k dispozici oddělené toalety pro zaměstnance?
- Je rozvržení pracovišť (samostatné kanceláře, open space) vyhovující?
- Jsou prostory pro zaměstnance ergonomické a funkční?
- Mají přirozené osvětlení?
- Je k dispozici samostatný vchod pro zaměstnance?
- Pokud tomu tak není, měl by být vytvořen?
- Poskytuje knihovna parkovací místa pro zaměstnance?

Automatizace

- Je proces půjčování a vracení automatizován?
- Je automatizováno třídění a přeprava knih?
- Pokud ano, existuje komplexní logistický plán?
- Má knihovna automatizovaný systém ukládání a vyhledávání?
- Jsou systémy dobře integrovány a fungují spolehlivě?
- Jsou k dispozici nějaké další automatizované systémy?
- Pokud ne, jaké dopravní prostředky jsou používány pro přepravu médií / materiálů?
- Jsou používané systémy spolehlivé a funkční?

Údržba

- Je možné prostor knihovny udržovat v čistotě (podlaha, toalety atd.)?

- Je zajištěna odpovídající údržba (úklid, výměny, prohlídky, opravy apod.)?
- Jsou rozměry a umístění dveří a oken přizpůsobeny pro snadnou očistu a úklid?
- Je zařízení snadno přístupné?

Závěr

- Kouzelná otázka: Kdybyste měli tři pohádková přání ohledně budovy knihovny, jaká by to byla?
- Je něco, co byste změnili?
- Je něco zvlášť úspěšné?

Sekce IFLA pro výstavbu a vybavení knihoven 2013

Autoři: Santi Romero, Karen Latimer, Dorothea Sommer, Jeffrey Scherer, Stefan Clevström, Inger Edebro-Sikström, Olaf Eigenbrodt, Sharon Bostick.

Přeložil: Vít Richter